

APOŠTOLSKÝ SNĚM V JERUZALÉMĚ (SK 15,1-35)

Kontext

Zpráva o apoštolském sněmu v Jeruzalémě 15,1-35 tvoří závěr velké části Sk, která podává zprávu o počátcích misijní činnosti mezi pohany (9,1-15,35).

- Povolání Šavla (9,1-31)
- Petrovo působení (9,32-11,18)
 - Divy Petrovy v Lyddě a Joppe (9,32-43)
 - Kornélius (10,1-11,18)
- Misijní činnost ve Fénicii, na Kypru a Antiochii (11,19-30)
- Pronásledování za Heroda Agrippy I. (12,1-25)
- První misijní cesta: Barnabáš a Šavel [Pavel od 13,9] (13,1-14,28)

Misijní působení mezi pohany je Bohem chtěné: Obrácení a křest pohana Kornélia je zmíněno na „apoštolském sněmu“ jako důkaz toho, že je to sám Bůh, kdo se o misijní činnost mezi pohany zasazuje (Sk 15,7-9). Rovněž misijní cesta, kterou podnikají Barnabáš a Pavel jako vyslanci antiošské církevní obce na Kypr a do jižní části Malé Asie (Sk 13,1-14,28), je interpretována jako zásah Boží ve prospěch misijní činnosti mezi pohany (Sk 14,27) a též takto je představena při jeruzalémském zasedání (Sk 15,4).

Rámec, do kterého jsou jeruzalémské události Sk 15,1-35 zasazeny, vytváří antiošská církevní obec. Z její perspektivy je o vyprávěno o „apoštolském sněmu“ (Sk 15,1n.30-35). Tímto je navázáno na zprávy o Antiochii v Sk 11,19-30 a 13,1-3.

Událost líčená v Sk 15,1-35 tvoří též bod zvratu v misijní činnosti církve. Prosazuje se misijní činnost mezi pohany, která není vázána předpisy židovského zákona, a jako taková dostává od apoštolů své „oprávnění“ (Sk 15,28n). Tímto začíná – nyní konečně bez pověření církevní obce v Antiochii (Sk 15,36-41) – misijní činnost Pavla, vlastního misionáře pohanů (Sk 15,36-21,14), který svědectví o Kristu – třebaže jako vězeň – přináší až do Říma (Sk 21,15-28,31). O apoštolech je naposled řeč v Sk 16,4. V Jeruzalémě vstupují na jejich místo Jakub a starší (srov. Sk 21,18).

Členění textu

- Podnět „apoštolského koncilu“ a problematika předmětu jeho jednání (15,1-3)
- Příchod Pavla a Barnabáše do Jeruzaléma, požadavek obřízky pohanokřesťanů některými, kteří přišli k víře z farizejské strany (15,4-5)
- Rokování „apoštolů a starších“, řeč (ve formě obhajoby) Petra ve prospěch misijní činnosti mezi pohany (15,6-11)
- Zpráva Barnabáše a Pavla o jejich dosavadní misijní činnosti mezi pohany (15,12)
- „Kompromis“ – návrh Jakuba s několika závazky pro pohanokřesťany (15,13-21)
- Rozhodnutí – usnesení jeruzalémské obce ve smyslu Jakubovy řeči a dopis do Antiochie (15,22-29)
- Vyslání delegace s listem do Antiochie (15,30-35)

„Apoštolský sněm“ a „apoštolský dekret“

Líčení v Sk 15,1-35 spojuje dohromady dvě události, které byly od sebe časově vzdálené, „apoštolský sněm“, který zmiňuje Pavel v Gal 2,1-10 a řešení problému, který vyvstal v tzn. „antiošském konfliktu“ (Gal 2,11-14). Pavel sám mlčí o tom, jak tento konflikt skončil. I když v „apoštolském dekretu“ není možné vidět přímou – z Jeruzaléma přicházející – odpověď ohledně problematiky společenství u stolu mezi židokřesťany a pohanokřesťany, je třeba připustit, že věcný obsah „apoštolského dekretu“ chce problematiku antiošského sporu řešit. Naproti tomu Pavel nemlčí o výsledku sejití s Jakubem, Kéfou a Janem, avšak říká výslovně, že jim jeruzalémské autority nic neuložili (Gal 2,6). Pavel rovněž později nezná „apoštolský dekret“ (srov. 1 Kor 8-10). Tento dekret nebyl vydán při jeruzalémském shromáždění, na které se vydali Pavel s Barnabášem z Antiochie (Gal 2,1). Přesto však Lukáš kombinujeme ve svém vyprávění o „apoštolském koncilu“

dvě rozličná rozhodnutí, popř. události, protože on sporné otázky (obřízka a předpisy židovského zákona) vidí dohromady a chápe je, že patří dohromady.

Jelikož není možné ze zprávy v Sk 15,1-35 rekonstruovat dva prameny vztahující se na dvě od sebe odlišné události (řešení otázky obřízky, řešení „antiošské problematiky“), je třeba celkovou zprávu v Sk 15,1-35 srovnat s Gal 2,1-10(11-14), aby se tak poznaly shodnosti, odlišnosti a protiklady. Již předem je jasné, že Pavlova zpráva zaslouží jako zpráva očitého svědka přednost. Třebaže on není rovněž prost tendenčnosti. Ze srovnání vychází najevo:

- Pavel nezmiňuje církevní obec v Antiochii v Sýrii jako odesílatele, spíše šel on „na základě zjevení“ do Jeruzaléma (Gal 2,2);
- Sk hovoří o „apoštolech“ a „starších“ v Jeruzalémě, Pavel o „těch, kteří něco znamenají“ (Gal 2,2) a „uznávaných sloupech“ (Gal 2,9);
- v „osobní zprávě“ listu Gal vystupuje Pavlovo „já“ silněji do popředí, zatímco podle Sk pronáší rozhodující řeči Petr a bratr Páně Jakub;
- Pavel nezmiňuje „apoštolský list“, podle něj mu „směrodatní“ nic neuložili (Gal 2,6);
- Lk se nezmiňuje o Titovi a Janovi;
- Pavel nepodává žádnou zprávu o svém návratu po sněmu do Antiochie, ale je u něho mlčky předpokládán (srov. Gal 2,11);
- Pavel vlastně vypráví téměř jen o výsledcích jeruzalémského koncilního ujednání, Sk naproti tomu o jeho průběhu, tím nechce být řečeno, že ve skutečnosti takto probíhal. Žádný nenabízí historickou zprávu.

Lze pozorovat, že zatímco Pavlovi jde o to, aby demonstroval svou nezávislost na Jeruzalémě, autor Sk naopak chce vyzdvihnout Jeruzalém a apoštoly kolem Petra jako autority, které jsou kompetentní pro důležité církevní rozhodnutí (srov. Sk 15,26.22.25). Rozhodnutí jeruzalémských autorit je zároveň rozhodnutím Ducha svatého. Takto je zdůrazněno, že apoštolové při svém rozhodnutí dbají na Ducha. „Dekret“ apoštolů dopadá sice ve prospěch Pavla a pohanokřesťanů, na druhou stranu se ale zdá, že Pavel, který ho má respektovat, se jim neřídí.

Když se rozšíří srovnání o text Gal 2,11-14, je nápadná paralelita mezi Gal 2,12 a Sk 15,1 (srov. 15,24): v Antiochii se objevili křesťané z Judska, kteří vznesli požadavky židovského zákona. Podle listu Gal kritizovali „lidé z Jakubova okolí“ společenství Petra s pohanokřesťany, podle Sk požadovali lidé z Judska jejich obřízku. Lukáš tímto možná zprávu, která se původně stala příčinou „antiošského konfliktu“, vztáhl na apoštolský sněm, při kterém se jednalo o otázce obřízky. V každém případě sám Pavel nesděljuje nic o takovéto pohnutce cesty do Jeruzaléma (srov. Gal 2,2: „protože se mi dostalo zjevení“). Nelze ovšem vyloučit, že on pohnutku nezmiňuje kvůli tomu, aby tak nepředstavil svou cestu s Barnabášem jako delegaci z pověření antiošské církevní obce (údaje Pavla nicméně nevylučují, že cestu uskutečnil rovněž jako přání antiošské církevní obce).

Z Gal 2,1n.11 vychází najevo, že „antiošský konflikt“ nastal po apoštolském sněmu. O jeho konci neříká možná Pavel nic proto, že neuspěl. V každém případě nezmiňuje „apoštolský dekret“, který se hodí z historického hlediska nejlépe zařadit až za konflikt v Antiochii. Tento dekret regulovat otázku, která zůstala v Jeruzalémě otevřenou, protože se problematika „smíšených“ církevních obcí ještě nehodnotila (srov. Gal 2,9: „my že tedy máme být pro pohany, oni pro židy“).

Na otázku, odkud znal Lukáš ustanovení „apoštolského dekretu“, lze snad odpovědět tak, že mu byly známy čtyři požadavky příslušné praxe. Zda je možné požadavky „apoštolského dekretu“ vyvozovat z jeruzalémského ustanovení, je vysoce nejisté. Protože tyto požadavky předpokládají problémový horizont nějaké silné „smíšené“ církevní obce – přichází tak v úvahu Antiochie. Lukáš v každém případě vypráví, že tento dekret byl rozšířen v oblasti antiošského vlivu: v Sýrii a Kilikii (15,23.30.41), avšak rovněž v církevních obcích, kde Pavel působil z pověření antiošské církevní obce. Pro Lukáše téma společenství u stolu ve smíšených církevních obcích nebylo tak brizantní. Pro něho mají ustanovení především význam z hlediska dějin spásy: Tento dekret představuje kontinuitu mezi Izraelem a církví, která není vázána předpisy židovského zákona.